

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Α΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Η φιλία

Το κείμενο είναι διασκευασμένο απόσπασμα δοκιμίου του Ευάγγελου Παπανούτσου (Πρακτική Φιλοσοφία, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα 1984).

Όταν σε κάποια βαρυσήμαντη καμπή του βίου μας μελετούμε ή επιχειρούμε κάτι πολύ σοβαρό και επικίνδυνο, έχουμε ανάγκη από έναν καλόγνωμο σύμβουλο και αυστηρό κριτή, για να συζητήσουμε μαζί του ελεύθερα και χωρίς περιστροφές το πρόβλημά μας. Αναζητούμε, αν όχι ένα ακόμη ζευγάρι ώμους έτοιμους να φορτωθούν κι εκείνοι μαζί μας και έτσι να μοιραστεί το φορτίο, τουλάχιστον ένα χέρι σίγουρο και ένα μάτι καθαρό, που θα μάς ενθαρρύνει ή θα μάς αποτρέψει, αν κρίνει ότι δε βρισκόμαστε στον σωστό δρόμο, ότι δεν έχουμε εκτιμήσει ορθά τις δυνάμεις μας, ή δεν αναλογιστήκαμε τις συνέπειες των πράξεών μας. Ποιος, εκτός από τον φίλο μας, μπορεί να είναι ο καλύτερος σύμβουλος και κριτής μας;

Για να φανεί η αξία της φιλίας, δε θα διστάσω να επικαλεστώ ένα φαινομενικά παράδοξο γεγονός. Έχει παρατηρηθεί ότι στις κρίσιμες στιγμές της ζωής τους πολλοί, όταν τους λείπει ο φίλος, καταφεύγουν στην κρίση του εχθρού. Διαισθάνονται ότι, όπως η αγάπη, έτσι και το μίσος μπορεί να δει καθαρά μέσα μας και να μάς ζυγίσει με σκληρότητα, αλλά και με ακρίβεια. Γι' αυτό, φθάνουν στο σημείο να ανεχτούν να ακούσουν από τα χείλη του εχθρού τον αυστηρό λόγο που χρειάζεται, για να ορθοποδήσουν¹. Ξέρουν ότι την ώρα εκείνη του «μεγάλου ναι» ή του «μεγάλου όχι», όπως θα έλεγε στη γλώσσα του ο Καβάφης, θα κριθεί η τύχη τους. Τότε, λοιπόν, χρειαζόμαστε τον φίλο και στην έλλειψή του, τον εχθρό!

Η φιλία, όμως, είναι και εξαιρετικά ευαίσθητη. Όπως τα ευγενή ποτά αλλοιώνονται αμέσως με την παραμικρή πρόσμειξη ακάθαρτων ουσιών, έτσι και η φιλία δεν αντέχει στη νόθευση και διαλύεται πολύ εύκολα. Την αποσυνθέτει η ιδιοτέλεια, ο φθόνος και η αντιζηλία, τα παράγωγα, δηλαδή, του εγωισμού. Αρκεί μια σταγόνα από το δηλητήριο αυτό, για να χαθεί η εκτίμηση, να λείψει η εμπιστοσύνη και να σβήσει η αγάπη των φίλων.

Έτσι, εξηγούνται και οι δυσχέρειες που έχουν να υπερνικήσουν οι φιλίες μεταξύ ομοτέχνων, για να διατηρηθούν. Δύσκολα βρίσκει τον φίλο ο δικηγόρος σε άλλο δικηγόρο,

¹ Ορθοποδώ (ή ορθοποδίζω): αναλαμβάνω τις χαμένες μου δυνάμεις, περνώ από μια κακή κατάσταση σε μια καλή ή γενικά ικανοποιητική.

ο γιατρός σε άλλο γιατρό, ο καλλιτέχνης σε άλλο καλλιτέχνη, γιατί τις σχέσεις τους τις δηλητηριάζει ο φόβος και η υποψία του ανταγωνισμού. Στη φιλία πρέπει να πηγαίνουμε με ανέφελη καρδιά· τότε τη χαιρόμαστε.

Κείμενο 2

Το αμάρτημα της μητρός μου (απόσπασμα)

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα του Γιώργου Βιζυηνού «Το αμάρτημα της μητρός μου». Στη σκηνική ενότητα η αφήγηση γίνεται από τη μητέρα του συγγραφέα.

Ήταν τότε κοντά, 'πού επαντρολογιέτο ο Φώτης ο Μυλωνᾶς. Ο μακαρίτης ο πατέρας σου παράργησε τὸ γάμο τους, ὡς 'πού ν' ἀποσαραντήσω ἐγὼ, γιὰ νὰ τοὺς στεφανώσουμε μαζί. Ἦθελε νὰ με 'βγάλη καὶ μένα στὸν κόσμο, γιὰ νὰ χαρῶ 'σὰν 'πανδρευμένη, ἀφοῦ κορίτσι δὲν μ' ἀφῆκεν ἢ γιὰ σὺ νὰ χαρῶ.

Τὸ πρῶι τους 'στεφανώσαμε, καὶ τὸ βράδυ ἦταν οἱ καλεσμένοι στὸ σπίτι τους· καὶ ἐπαῖζαν τὰ βιολιά, καὶ ἔτρωγεν ὁ κόσμος μέσα στὴν αὐλή, κ' ἐγύρνα ἢ κανάτα με τὸ κρασί ἀπὸ χέρι σὲ χέρι. Καὶ ἔκαμεν ὁ πατέρας σου κέφι, 'σὰν διασκεδαστικός πού ἦταν ὁ μακαρίτης, καὶ μ' ἔρριψε τὸ μανδύλι του, νὰ σηκωθῶ νὰ χορέψουμε. 'Σὰν τὸν ἔβλεπα νὰ χορεύη, μοῦ ἄνοιγεν ἡ καρδιά μου, καὶ 'σὰν νέα πού ἦμουνε, ἀγαποῦσα κ' ἐγὼ τὸ χορὸ. Κ' ἐχορέψαμε λοιπὸν κ' ἐχόρεψαν καὶ οἱ ἄλλοι καταπόδι μας. Μὰ ἐμεῖς ἐχορέψαμε καὶ καλλίτερα καὶ πολύτερα.

'Σαν ἐκοντέψανε τὰ μεσάνυχτα, ἐπῆρα τὸν πατέρα σου παράμερα καὶ τὸν εἶπα· ἄνδρα, ἐγὼ ἔχω παιδί 'στὴν κούνια καὶ δὲν 'μπορῶ πιά νὰ μείνω. Τὸ παιδί πεινᾷ· ἐγὼ ἐσπάργωσα. Πῶς νὰ τὸ βυζάξω μεσ'στὸν κόσμο καὶ με τὸ καλὸ μου φόρεμα! Μεῖνε σὺ, ἂν θέλης νὰ διασκεδάσης ἀκόμα. Ἐγὼ θὰ πάρω τὸ μωρὸ νὰ 'πάγω 'στὸ σπίτι.

-Ἔ, καλὰ γυναίκα! εἶπε ὁ σχωρεμένος, καὶ μ' ἐπαπάρισε 'πα στὸν ὦμο. Ἔλα, χόρεψε κ' αὐτὸ τὸ χορὸ μαζί μου, καὶ ὕστερα πηγαίνουμε κ' οἱ δύο. Τὸ κρασί ἄρχησε νὰ με χτυπᾷ στὸ κεφάλι, καὶ ἀφορμὴ γυρεύω κ' ἐγὼ νὰ φύγω.

'Σαν ἐξεχορέψαμε κ' ἐκείνο τὸ χορὸ, ἐπήραμε τὴ στράτα².

Ὁ γαμβρὸς ἔστειλε τὰ παιχνίδια³ καὶ μας ἐξεπροβόδησαν ὡς τὸ μισὸ τὸ δρόμο. Μὰ εἶχαμε ἀκόμη πολὺ ὡς τὸ σπίτι. Γιατὶ ὁ γάμος ἔγινε 'στὸν Καρσιμαχαλαῖ. Ὁ δοῦλος ἐπήγαινε 'μπροστὰ με τὸ φανάρι. Ὁ πατέρας σου ἐσήκωνε τὸ παιδί, καὶ 'βαστοῦσε καὶ 'μένα ἀπὸ τὸ χέρι.

- Κουράσθης, βλέπω, γυναίκα!

² τον δρόμο (της επιστροφής)

³ τα ὄργανα

- Ναί, Μιχαλιό. Κουράσθηκα.

- Άιντε βάλ' άκόμα κομμάτι δύναμι, ώς ποϋ νά φθάσουμε στο σπίτι, θα στρώσω τά στρώματα μοναχός μου. Έμετάνοιωσα ποϋ σ' έβαλα κ' έχόρεψες τόσο πολύ.

- Δεν πειράζει, άνδρα, τοϋ είπα. Το έκαμα για το χατήρι σου. Αϋριο ξεκουράζουμαι πάλι.

Έτσι ήρθαμε στο σπίτι. Έγω έφάσκισα⁴ κ' έβύζαξα το παιδι κ' εκείνος έστρωσε. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιες σκέψεις στο Κείμενο 1 ο συγγραφέας επιχειρεί να αναδείξει την αξία της φιλίας; (50 60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί για την οργάνωση του λόγου του την αναλογία. Να εντοπίσεις τα μέλη της (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις αυτή του την επιλογή (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να καταγράψεις πέντε (5) λέξεις ή φράσεις του Κειμένου 1 στις οποίες η λειτουργία της γλώσσας είναι μεταφορική (μονάδες 10) και να δικαιολογήσεις την επιλογή τους με κριτήριο την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση του συζύγου με στοιχεία του Κειμένου 2, λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι ο χρόνος της ιστορίας τοποθετείται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή τη συμπεριφορά και γιατί; Οργάνωσε την ερμηνεία σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

⁴ έβαλα την πάνα (με όρους της εποχής μας)